

Aktywność społeczno-polityczna kobiet na szczeblu lokalnym wybranych miast Polski

AGNIESZKA IGNASIAK

MGR

Uniwersytet Szczeciński, Instytut Politologii i Europeistyki
e-mail: agnieszkaignasiak(at)op.pl

Słowa kluczowe wybory, władza lokalna, prezydent miasta, rada miejska

Abstrakt Przyjęcie ustawy kwotowej, które nastąpiło w wyniku aktywności ruchu obywatelskiego kobiet, wprowadziło do ordynacji wyborczej zapis gwarantujący kandydatkom nie mniej niż 35-procentowy udział na listach wyborczych. Zapis ten jednak nie obowiązuje w przypadku okręgów jednomandatowych. Warto więc zastanowić się, jak wglądała aktywność kobiet w wyborach samorządowych 2014 roku, czy zachowane były parytety i czy powierzenie wyborcom możliwości kształtowania składu personalnego organów sprawujących władzę uwarunkowało większy udział kobiet w polityce lokalnej. Artykuł został przygotowany na podstawie badań porównawczych wyników wyborczych prezydentów i rajców w latach 2010–2014. Analiza, ograniczona do miast w przedziale 50–70 tys. mieszkańców, pokazała, że pomimo wprowadzenia wyborów większościowych aktywność kobiet zwiększyła się tylko w niektórych miastach, zwiększyła się natomiast dość znacznie liczba uzyskanych przez nie mandatów. Wartością artykułu są wnioski oparte na analizie porównawczej dokonanej przez autorkę.

Women's socio-political activity at the local level in some Polish cities

Keywords election, local government, president of a town, city council

Abstract The activity of the civil movement of women resulted in adopting the Quota Act. It introduced to the Electoral Code the provision that guaranteed that the number of candidates who were women could not be less than 35% of all candidates on the list. This provision, however, does not apply to single-member constituencies. It is worth considering how the political activity of women looked like during the local elections in 2014 and whether electoral quotas for women were held. The question is, if giving voters the right to choose their representatives to the bodies with authority had led to greater participation of women in local politics. **Methodology:** This paper was prepared on the basis of a comparative analysis of the local election results for presidents and councillors from 2010 to 2014. The analysis was limited to the cities with 50,000–70,000 inhabitants. The study demonstrated that it was only in several cities where women became more politically active, despite the introduction of the majority voting system. However, they gained more seats. The conclusions of a comparative analysis conducted by the author are the value of the paper.

Wprowadzenie

Płeć jest jednym z podstawowych kryteriów kategoryzacji ludzi, stąd też wzory życia społecznego oparte są na odgrywaniu ról kobiecych i męskich (Chybicka, Kuźmierczak, 2006, s. 10), które związane są bezpośrednio ze sferą życia prywatną, łączoną z kobiecością, i publiczną, przypisaną mężczyznom (Kluczyńska, 2009, s. 60). Kwestia miejsca i roli kobiet w życiu politycznym, na szczeblu lokalnym jest powszechnie obecna i szeroko dyskutowana, szczególnie w kontekście polityki określanej stereotypowo jako domena mężczyzn. Kobiety w Polsce znacznie rzadziej niż mężczyźni wykazują aktywność na płaszczyźnie życia politycznego, co wynika z jednej strony z nastawienia w polityce na rywalizację, walkę i konkurencję, a nie na współpracę, pomoc i współdziałanie (CBOS, 2013a, s. 1), z drugiej strony z podwójnego przeciążenia kobiet pracą¹. Pomimo to wśród Polaków (CBOS, 2013, s. 1) przeważają opinie, że więcej kobiet powinno zajmować stanowiska w rządzie (47%), w partiach politycznych (46%), w administracji państwowej (42%). Zyskuje na popularności model kobiety wykształconej, aktywnej zawodowo, która postanawia podjąć dodatkowo działalność polityczną (CBOS, 2013a, s. 21). Analiza aktywności społeczno-politycznej kobiet na szczeblu lokalnym wydaje się być ciekawa ze względu na bardzo ważne miejsce, jakie w polskiej demokracji zajmuje samorząd podstawowego szczebla. Ponadto zwiększenie partycypacji kobiet w życiu politycznym jest bardzo ważnym czynnikiem demokratyzacji, o której trudno mówić, jeśli w życiu politycznym nie uczestniczy ponad połowa społeczeństwa, jaką stanowią kobiety. W większości państw nie znajduje to odzwierciedlenia w reprezentacji kobiet w strukturach władzy samorządowej (Musiał-Karg, 2014, s. 61), pomimo tego, że w Europie obowiązuje porządek prawny gwarantujący równość między kobietami i mężczyznami.

Parytety płci i kwoty na listach wyborczych

Jednym z istotnych zagadnień związanych z aktywnością kobiet w życiu politycznym są mechanizmy prawne dające możliwość zwiększenia uczestnictwa kobiet w obszarze polityki. Do nich możemy zaliczyć wprowadzone rozwiązania dotyczące kwot wyborczych dla płci, czyli ustalone z góry liczby reprezentantów konkretnej płci na listach wyborczych (Stelmach, 2013, s. 9). Kodeks wyborczy przyjęty przez sejm 5 stycznia 2011 roku, a następnie podpisany przez Prezydenta RP 31 stycznia 2011 roku, wprowadził obowiązek zachowania tak zwanych kwot wyborczych przy rejestracji list kandydatów. Wymóg ten odnosi się do list kandydatów na posłów, do list kandydatów na radnych w miastach na prawach powiatu oraz w wyborach do sejmików województw. Rozwiązanie to mówi, że nie mniej niż 35% kobiet i nie mniej niż 35% mężczyzn musi znaleźć się na liście wyborczej, żeby ta została zarejestrowana (art. 425 §3 Kodeksu wyborczego). Istotną zmianą wprowadzoną przez Kodeks wyborczy jest ustanowienie

¹ Badania przeprowadzone przez Titkow, Duch-Krzysztozek i Budrowską wykazały, że kobiety pracujące zawodowo na prace domowe i opiekę nad dziećmi przeznaczają tygodniowo 45 godzin więcej niż mężczyźni – tym samym są one podwójnie przeciążone, pracując na dwa etaty (Titkow, Duch-Krzysztozek, Budrowska, 2004, s. 190–192).

jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do rad gmin niebędących miastami na prawach powiatu (art. 418 §1 Kodeksu wyborczego), dla których nie przewidziano żadnych szczególnych rozwiązań dotyczących rozmieszczenia kandydatur według płci na listach wyborczych, w związku z tym komitety wyborcze dysponują w tej kwestii pełną swobodą. Dlatego też wybory samorządowe 2014 roku zasługują na szczególną uwagę, gdyż wprowadzony nowy system jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do rad gmin niebędących miastami na prawach powiatu poddany został pierwszej próbie. Celem niniejszego tekstu jest właśnie analiza porównawcza wyborów z 2010 i 2014 roku i odpowiedź na pytania: Czy pomimo całkowitej dowolności w rozmieszczaniu kandydatów na listach wyborczych zostały zachowane parytety płci? Czy zmiana ordynacji wyborczej, mająca ułatwić start małym komitetom, które wcześniej nie miały porównywalnych możliwości konkurowania na lokalnej scenie z partiami politycznymi, zwiększyła udział kobiet na listach? Czy powierzenie wyborcom możliwości kształtowania składu personalnego organów sprawujących władzę uwarunkowało większy udział kobiet w polityce lokalnej?

Udział kobiet w polityce lokalnej – analiza porównawcza

Punktem wyjścia do analizy udziału kobiet w polityce lokalnej stało się porównanie udziału procentowego zgłoszonych kobiet na listach kandydatów w wyborach samorządowych wybranych miast Polski. Opracowanie ma pewne ograniczenia, do analizy zostały wykorzystane dane z wyborów w miastach, w których w 2014 roku zastosowany został po raz pierwszy zmieniony system wyborczy. Druga cezurą dotyczy miast, które, nie będąc powiatami grodzkimi², posiadają na czele lokalnej egzekutywy prezydenta. Trzecie obostrzenie stanowi liczba ludności w przedziale od 50 tys. do 100 tys. mieszkańców oraz liczbowy skład rady, który jest od niej zależny i został określony w art. 17 ustawy o samorządzie gminnym na 23 osoby. Tak więc w polu zainteresowania znalazły się 24 miasta. Specyfiką wyborów samorządowych jest występowanie w rywalizacji wyborczej, obok ugrupowań partyjnych, również innych podmiotów, takich jak: jednostkowi kandydaci niezależni, powstałe wyłącznie dla celów wyborczych koalicje takich kandydatów, stowarzyszenia stawiające sobie za główny cel udział w rywalizacji wyborczej oraz stowarzyszenia, które rywalizację wyborczą traktują jako cel dodatkowy swojej działalności (Kurczewski, 2008, s. 218). Na potrzeby analizy zastosowany został podział na komitety partii politycznych i koalicji partii politycznych oraz komitety niepartyjne, w skład których mogą wchodzić komitety stowarzyszeń i organizacji oraz komitety wyborców.

---

² W Polsce jest 380 powiatów, w tym 314 powiatów ziemskich i 66 miast na prawach powiatu, potocznie nazywanych powiatami grodzkimi. Choć w źródłach normatywnych nie pojawia się takie nazewnictwo, to występuje ono w literaturze przedmiotu, zob. np. Kuczur, 2010, s. 19.

Tabela 1. Kobiety zgłoszone na listach kandydatów w wyborach samorządowych w wybranych polskich miastach (%)

Miasto	Województwo	Udział procentowy w 2010 roku			Udział procentowy w 2014 roku		
		kobiet ogółem	komitety partii	komitety niepartyjne	kobiet ogółem	komitety partii	komitety niepartyjne
Głogów	dolnośląskie	31,5	17,9	13,6	27,1	0,0	27,1
Lubin	dolnośląskie	33,5	14,2	19,2	23,8	6,3	17,5
Świdnica	dolnośląskie	33,5	26,0	7,5	30,6	11,5	19,7
Inowrocław	kujawsko-pomorskie	32,0	20,1	11,9	24,0	7,3	16,7
Bełchatów	łódzkie	31,0	14,9	16,2	26,0	3,3	22,7
Pabianice	łódzkie	25,5	14,4	11,2	33,6	15,1	18,5
Tomaszów Mazowiecki	łódzkie	34,0	14,3	19,7	35,1	16,8	18,3
Zgierz	łódzkie	39,5	26,2	13,3	31,1	6,0	25,1
Legionowo	mazowieckie	34,1	11,6	22,5	26,7	2,7	24,0
Pruszków	mazowieckie	30,4	24,3	6,1	40,9	24,4	16,5
Kędzierzyn-Koźle	opolskie	30,5	16,2	14,3	37,5	17,1	18,8
Mielec	podkarpackie	21,7	10,9	10,9	18,9	4,1	14,9
Stalowa Wola	podkarpackie	28,2	18,5	9,7	27,5	4,6	22,9
Tczew	pomorskie	27,2	12,9	14,3	23,5	5,9	17,6
Będzin	śląskie	38,7	21,9	16,8	36,1	10,9	25,2
Racibórz	śląskie	27,4	6,8	20,7	22,1	0,0	22,1
Zawiercie	śląskie	31,0	17,3	12,7	29,0	10,5	18,4
Ostrowiec Świętokrzyski	świętokrzyskie	38,1	18,0	20,1	26,5	4,1	22,3
Starachowice	świętokrzyskie	29,8	20,0	9,8	33,1	11,3	21,9
Ełk	warmińsko-mazurskie	38,1	23,4	14,8	27,1	13,1	13,9
Gniezno	wielkopolskie	30,8	16,7	14,1	29,4	20,0	9,4
Ostrów Wielkopolski	wielkopolskie	25,7	7,4	18,3	32,4	9,3	23,1
Piła	wielkopolskie	31,1	22,4	8,7	21,6	12,8	8,8
Stargard	zachodniopomorskie	35,8	31,1	4,7	34,5	12,2	22,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wybory samorządowe 2010 roku odbywały się niemal równocześnie z toczącą się polemiką o udziale kobiet w polityce w związku z kampanią propagującą wprowadzenie parytetów. W wyborach do rad miejskich analizowanych miast zgłoszonych zostało 32% kobiet jako kandydatki na radne. Najwięcej w województwach: warmińsko-mazurskim (38,1), zachodniopomorskim (35,8%) i świętokrzyskim (34%), najmniej w podkarpackim (25%) i pomorskim (27,2%). Jeżeli chodzi o same miasta, to najwięcej kandydatek na radne zostało zgłoszonych w Zgierzu (39,5%), Będzinie (38,7%) oraz Ostrowcu Świętokrzyskim i Ełku (po 38,1%). Komitety wyborcze partii politycznych wśród kandydatów zgłosiły 18% kobiet na swoich listach, najwięcej w województwach: zachodniopomorskim (31,1%), warmińsko-mazurskim (23,4%) oraz kujawsko-pomorskim (20,1%). Najliczniej panie reprezentowały partie w Stargardzie (31,1%), Zgierzu (26,2%) i Świdnicy (26%). Komitety wyborcze wyborców zgłosiły w wyborach 2010 roku 14% kobiet na listach, z czego najwięcej w województwach: śląskim (17%), łódzkim, mazowieckim

i świętokrzyskim (po 15%). Najmniejszą reprezentację kobiet na listach komitety wyborcze wyborców miały w Stargardzie (4,7%), Pruszkowie (6,1%) oraz w Świdnicy (7,5%).

Jak wynika z powyższej tabeli 1, spośród analizowanych 24 miast w 2010 roku w pięciu miastach został spełniony wymóg, który później wprowadziła ustawa kwotowa.

Wybory samorządowe w 2014 roku odbywały się w systemie okręgów jednomandatowych, w którym komitety wyborcze zgłaszały w każdym okręgu tylko jednego kandydata. Udział procentowy kobiet w analizowanych miastach wyniósł 29,1%, czyli zmniejszył się o prawie 3% w stosunku do wyborów z roku 2010. Największą reprezentację kobiety miały w województwach: opolskim (37,5%), zachodniopomorskim (34,5%) oraz mazowieckim (34%). Najwięcej pań zgłosiły komitety wyborcze w Pruszkowie (40,9%), Kędzierzynie-Koźlu (37,5%) oraz w Będzinie (36,1%). Z komitetów partii politycznych startowało zaledwie 9,1% kobiet, najwięcej 24,4% w Pruszkowie oraz w Gnieźnie 20%. W dwóch miastach panie nie starowały w ogóle z komitetów wyborczych partii politycznych, przy czym w Raciborzu nie został zarejestrowany taki komitet, a w Głogowie jedyna partia, która zarejestrowała komitet, nie wystawiła na swej liście ani jednej kandydatki na radną. Spośród komitetów wyborczych wyborców największy procentowy udział pań był na listach zarejestrowanych w Głogowie (27,5%), Będzinie (25,2%) i Zgierzu (25,1%).

Porównując wybory z 2014 roku do wyborów, które odbyły się w 2010 roku, należy wskazać, że w sześciu miastach leżących w pięciu województwach zwiększył się odsetek kobiet na listach wyborczych (Pabianice, Tomaszów Mazowiecki, Pruszków, Kędzierzyn-Koźle, Starachowice, Ostrów Wielkopolski), lecz aż w 18 odsetek ten był znacznie mniejszy. W przypadku pięciu miast więcej kobiet zgłosiły komitety ugrupowań partyjnych. To cztery miasta położone w województwach centralnej Polski: mazowieckim, łódzkim (dwa miasta), wielkopolskim oraz miasto w województwie opolskim. W Starachowicach partie zgłosiły o prawie 9% mniej kobiet, za to komitety niepartyjne o 12% więcej kandydatek. Jeśli przeanalizujemy województwa, to tylko w dwóch, w województwie mazowieckim (o 3%) i opolskim (o 7%) reprezentacja kobiet na listach była większa w wyborach 2014. Przy czym w województwie mazowieckim więcej kobiet startowało tylko z komitetów lokalnych, natomiast w województwie opolskim zarówno partie, jak i ruchy miejskie zgłosiły więcej kobiet. Spośród badanych 24 miast tylko w czterech (Lubin, Tomaszów Mazowiecki, Ełk, Gniezno) komitety lokalne zgłosiły mniej kandydatek w 2014 roku.

Jak wskazują dane, trudno jest wykazać jakkolwiek prawidłowość takiego stanu rzeczy. Odpowiedzią na wyniki analizy może być fakt, że wybory 2010 roku odbywały się jednocześnie z debatą nad wprowadzeniem parytetów, która uzyskiwała coraz większe poparcie. Problem ten był dla partii politycznych tak zauważalny, iż postanowiły zwiększyć swoje możliwości, przedstawiając kandydatury, które w sposób bardziej zrównoważony odzwierciedlały potrzeby elektoratu. W przypadku wyborów 2014 roku odbywających się w systemie okręgów jednomandatowych, kiedy wystawia się jednego kandydata, komitety partyjne wzięły pod uwagę, że tradycyjna część społeczeństwa, nie chcąc wesprzeć kobiet, może przenieść swój głos na inny komitet (Stelmach, 2013, s. 11). Ponadto szanse na zebranie największej liczby głosów ma zawsze kandydat legitymujący się największym doświadczeniem politycznym, czyli zazwyczaj mężczyzna.

Zgłaszanie kandydatów i udział procentowy kobiet na listach wyborczych nie przekłada się automatycznie na reprezentację w organie stanowiącym i kontrolnym. Najistotniejszy jest jej rezultat końcowy, czyli wyłonienie zwycięzców, którzy otrzymują mandat radnego. W analizowanych miastach w wyniku wyborów w 2010 roku kobiety, których na listach było 32%, uzyskały 24% mandatów radnych. Największym poparciem cieszyły się panie w województwie podkarpackim, gdzie uzyskały 29% mandatów, oraz w dolnośląskim, pomorskim, świętokrzyskim i wielkopolskim, uzyskując tam po 26% mandatów. Najmniejsze poparcie kobiety miały w województwie warmińsko-mazurskim (8,7%). Najlepszy wynik w miastach pod względem uzyskanych mandatów kobiety osiągnęły w Lubinie i Zgierzu (po 34,8%).

Tabela 2. Kobiety w radach miejskich wybranych miast (%)

Miasto	Województwo	Udział procentowy w 2010 roku			Udział procentowy w 2014 roku		
		radnych kobiet	w tym z partii	w tym z komitetu	radnych kobiet	w tym z partii	w tym z komitetu
Głogów	dolnośląskie	13,0	4,4	8,7	17,4	0,0	17,4
Lubin	dolnośląskie	34,8	8,7	26,1	21,7	0,0	21,7
Świdnica	dolnośląskie	30,4	17,4	13,0	21,7	8,7	13,0
Inowrocław	kujawsko-pomorskie	21,7	13,0	8,7	30,4	0,0	30,4
Bełchatów	łódzkie	21,7	4,4	17,4	26,1	17,4	8,7
Pabianice	łódzkie	21,7	21,7	0,0	30,4	30,4	0,0
Tomaszów Mazowiecki	łódzkie	17,4	17,4	0,0	26,1	26,1	0,0
Zgierz	łódzkie	34,8	26,1	8,7	17,4	13,0	8,7
Legionowo	mazowieckie	26,1	17,4	8,7	30,4	0,0	30,4
Pruszków	mazowieckie	21,7	17,4	4,4	26,1	17,4	8,7
Kędzierzyn-Koźle	opolskie	17,4	8,7	8,7	43,5	34,8	8,7
Mielec	podkarpackie	26,1	13,0	13,0	17,4	8,7	8,7
Stalowa Wola	podkarpackie	30,4	21,7	8,7	26,1	21,7	4,4
Tczew	pomorskie	26,1	17,4	8,7	17,4	4,4	13,0
Będzin	śląskie	30,4	21,7	8,7	21,7	4,4	17,4
Racibórz	śląskie	8,7	0,0	8,7	13,0	0,0	13,0
Zawiercie	śląskie	21,7	21,7	0,0	26,1	21,7	4,4
Ostrowiec Świętokrzyski	świętokrzyskie	21,7	13,0	8,7	26,1	4,4	21,7
Starachowice	świętokrzyskie	30,4	21,7	8,7	17,4	8,7	8,7
Ełk	warmińsko-mazurskie	8,7	0,0	8,7	17,4	4,4	13,0
Gniezno	wielkopolskie	30,4	21,7	8,7	21,7	8,7	13,0
Ostrów Wielkopolski	wielkopolskie	21,7	8,7	13,0	26,1	13,0	13,0
Piła	wielkopolskie	26,1	26,1	0,0	21,7	21,7	0,0
Stargard	zachodniopomorskie	21,7	17,4	4,4	39,1	8,7	30,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Żadna z kobiet startujących z ugrupowania politycznego w Raciborzu (6,8% wszystkich kandydatów) nie otrzymała mandatu radnej, podobna sytuacja wystąpiła w Ełku, w którym kobiety stanowiły 23,4% kandydatów. Ogółem komitety partii politycznych uzyskały dzięki

reprezentacji kobiet 15% mandatów. Najwięcej w Pile i Zgierzu – po 26,1%, a z województw – w województwie wielkopolskim – 18,8%. Komitety wyborcze wyborców uzyskały prawie o połowę mniej mandatów od ugrupowań partyjnych – 9%. Najliczniej kobiety dostały się do rad miejskich w województwach południowej Polski: dolnośląskim (16%) oraz podkarpackim (10,9%). Najmniejsze poparcie miały kandydatki startujące w województwie zachodniopomorskim (4,4%). W czterech miastach: Pabianicach, Tomaszowie Mazowieckim, Zawierciu i Pile, panie nie uzyskały ani jednego mandatu radnej, pomimo dość dużego udziału procentowego na listach. Najwięcej kobiet startujących z komitetów lokalnych weszło do Rady Miejskiej w Lubinie – 26,1%. Przy 32-procentowej reprezentacji na listach wyborczych kobiety uzyskały 24% mandatów radnych, z których prawie dwie trzecie przypadło kandydatkom ugrupowań partyjnych, a jedna trzecia kandydatkom ruchów miejskich.

W wyborach samorządowych 2014 roku przy mniejszej, bo wynoszącej 29,1%, reprezentacji na listach wyborczych kobiety zdobyły podobnie jak cztery lata wcześniej 24,3% mandatów. Najwięcej w województwach: opolskim (43,5%), zachodniopomorskim (39,1%) i kujawsko-pomorskim (30,4%). Ugrupowania partyjne zdobyły prawie 12% mandatów, nie mając jednak swojej reprezentacji w pięciu badanych miastach (Głogów, Lubin, Inowrocław, Legionowo, Racibórz), przy czym w Głogowie i Raciborzu nie było zgłoszonych kobiet na listach. W pozostałych miastach kobiety startujące pod szyldem partii nie uzyskały w głosowaniu poparcia od społeczności lokalnych. Komitety wyborcze wyborców zdobyły w wyborach samorządowych 2014 roku prawie 13% mandatów, w 21 miastach. W Pabianicach, Tomaszowie Mazowieckim i Pile, podobnie jak we wcześniejszych wyborach, żadna z kobiet startujących z komitetu lokalnego nie zdobyła wystarczającej liczby głosów, aby uzyskać mandat radnej. Spośród województw największe poparcie inicjatywy lokalne miały w województwie kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim – po 30,4%. Miasta, w których rady miejskie VII kadencji mają najliczniejszą reprezentację kobiet, to: Inowrocław, Legionowo i Stargard – po 30,4% składu rady.

Porównując wybory samorządowe 2010 i 2014 roku, widzimy, iż w 14 spośród 24 analizowanych miast zwiększyła się reprezentacja kobiet w organach stanowiących i kontrolnych. W sześciu ta reprezentacja wzrosła na rzecz ugrupowań partyjnych, w trzech pozostała na takim samym poziomie poparcia. W 13 miastach niższa procentowo reprezentacja kobiet na listach wyborczych partii przełożyła się na mniejszą liczbę uzyskanych przez panie mandatów. Odwrotna sytuacja wystąpiła w Bełchatowie i Ełku – tam, przy mniejszej liczbie kandydatek, mandatów zdobytych przez kobiety jest więcej. W Stalowej Woli i Zawierciu przy niższej reprezentacji na listach w dyspozycji pań pozostała taka sama procentowo liczba mandatów. Natomiast w Gnieźnie ugrupowania partyjne na swych listach wystawiły procentowo więcej kobiet jako kandydatki na radne niż 2010 roku, jednak liczba uzyskanych przez nie mandatów była procentowo niższa.

W przypadku komitetów wyborczych wyborców w czterech miastach (Gniezno, Ełk, Tomaszów Mazowiecki, Lubin) udział procentowy kobiet-kandydatek na radne był niższy niż w roku 2010. W 12 miastach udział kobiet w podziale mandatów zwiększył się, w tym w dwóch miastach, w których komitety zarejestrowały mniej kobiet w stosunku do wcześniejszych wyborów.

W 10 miastach, mimo iż na listach wyborczych zarejestrowano więcej kobiet, nie przełożyło się to na większą liczbę zdobytych mandatów.

Jak pokazała analiza, w zasadzie nie ma zbyt dużej różnicy w porównaniu z wcześniejszymi wyborami, jeśli chodzi o procent mandatów uzyskanych przez kobiety. Pomimo tego, iż szerszy udział komitetów niepartyjnych pozwala na większą swobodę oceniania kandydatów z pominięciem ideologii i politycznych preferencji, to komitety wyborcze, zgłaszając po jednym kandydacie, decydują się na osoby już znane w środowisku lokalnym, bądź to na niwie politycznej, bądź społecznej, bo to one mają największe szanse na sukces wyborczy. Szczególnie w wyborach samorządowych, gdzie na jednego radnego przypada średnio od dwóch do trzech tysięcy wyborców. Jednocześnie cieszy fakt, że coraz więcej kobiet aktywnych na niwie społecznej,

Tabela 3. Kobiety zgłoszone na listach kandydatów na prezydenta miasta w wyborach samorządowych w wybranych polskich miastach

Miasto	Województwo	Kandydaci na prezydenta w 2010 roku			Kandydaci na prezydenta w 2014 roku		
		ogółem	kobiety z komitetów partii	kobiety z komitetów niepartyjnych	ogółem	kobiety z komitetów partii	kobiety z komitetów niepartyjne
Głogów	dolnośląskie	4	1	1	8	0	1
Lubin	dolnośląskie	6	0	1	3	0	0
Świdnica	dolnośląskie	5	0	0	7	1	1
Inowrocław	kujawsko-pomorskie	5	0	0	4	0	0
Bełchatów	łódzkie	5	0	0	6	1	0
Pabianice	łódzkie	3	0	0	7	0	0
Tomaszów Mazowiecki	łódzkie	8	0	0	6	0	1
Zgierz	łódzkie	7	1	0	11	2	1
Legionowo	mazowieckie	5	0	1	2	0	0
Pruszków	mazowieckie	3	0	0	5	1	0
Kędzierzyn-Koźle	opolskie	8	0	0	7	1	0
Mielec	podkarpackie	5	0	0	6	1	0
Stalowa Wola	podkarpackie	5	0	0	3	0	0
Tczew	pomorskie	7	1	0	3	0	0
Będzin	śląskie	3	0	0	5	1	1
Racibórz	śląskie	4	0	0	3	0	1
Zawiercie	śląskie	6	0	2	6	1	0
Ostrowiec Świętokrzyski	świętokrzyskie	7	0	0	6	0	0
Starachowice	świętokrzyskie	5	1	0	6	0	0
Ełk	warmińsko-mazurskie	7	0	0	5	0	0
Gniezno	wielkopolskie	5	0	1	3	0	0
Ostrów Wielkopolski	wielkopolskie	4	0	0	6	0	2
Piła	wielkopolskie	4	0	0	5	0	0
Stargard	zachodniopomorskie	4	0	0	5	0	0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

z ugruntowaną pozycją w środowisku, przekonuje się do działalności w polityce samorządowej, a podejmowane przez nie działania przynoszą skutki (Karolczak, 2011).

Istotną kwestię stanowią również wybory organu wykonawczego, którym w przypadku analizowanych miast jest urząd prezydenta.

W wyborach samorządowych w 2010 roku spośród 24 miast tylko w ośmiu kobiety ubiegały się o urząd prezydenta. Rywalizacja toczyła się w siedmiu województwach. Ilustruje to tabela 3. Na 125 zgłoszonych kandydatów było 10 kobiet, czyli 8%. Cztery startowały z komitetów partyjnych i sześć z komitetów bezpartyjnych. Jedna kobieta w wyniku wyborów została wybrana na prezydenta Zgierza, startując z komitetu partii politycznej, pokonując tym samym sześciu konkurentów.

W 2014 roku na urząd prezydenta miasta kandydowało 17 kobiet (13,3%) w gronie 128 kandydatów – dziewięć pod szyldami partii i osiem z komitetów wyborczych wyborców. Rywalizacja toczyła się w połowie analizowanych miast, w siedmiu województwach południowej i środkowej Polski. Cztery panie uzyskały poparcie lokalnych społeczności i zostały wybrane na prezydentów miast – trzy startujące z komitetów partyjnych i jedna startująca z własnego komitetu wyborczego.

Porównując wyniki wyborów prezydentów miast w 2010 i 2014 roku, widzimy, iż ilość kandydatek wzrosła tylko o 5%, natomiast liczba kobiet prezydentów wzrosła z jednej osoby w 2010 roku do czterech osób w 2014 roku.

Podsumowanie

We wszystkich województwach kobiety uczestniczą w politycznej przestrzeni lokalnej w porównywalnym stopniu. Analizując wyniki wyborów przeprowadzonych w dwóch systemach wyborczych, w 24 średnich miastach Polski leżących w 12 różnych województwach, możemy jednoznacznie stwierdzić, iż wśród nich nie ma miast, w których nie ma reprezentacji kobiet w radach. Dwa spośród nich zasługują na szczególną uwagę ze względu na dość znaczne poparcie, jakie uzyskały kobiety w wyborach w 2014 roku. W Kędzierzynie-Koźlu prezydentem została wybrana kobieta, a liczba mandatów uzyskanych przez panie w radzie wzrosła o ponad 26%. W drugim z miast, w Ostrowie Wielkopolskim, również kobieta została wybrana na prezydenta, a liczba mandatów, która przypadła paniom, wzrosła o prawie 5%.

Uczestnictwo kobiet w samorządowej przestrzeni politycznej nie odzwierciedla w żaden sposób preferencji politycznych ludności województw i nie obrazuje wpływów politycznych. Dowodzi jedynie, iż członkowie lokalnych elit politycznych to nadal przede wszystkim mężczyźni (od 57 do 83%), co powoduje, że elity te różnią się od składu społecznego, w którym kobiety stanowią ponad 50%. Optymizmem jednak napawa fakt, że od początku lat 90. liczba kobiet-radnych w Polsce rośnie.

Niniejsze rozważania pokazują również, że w analizowanych miastach ze znaczną liczbą mieszkańców, gdzie wcześniej radni byli wybierani metodą większościową i gdzie wybory raczej nie mają charakteru personalnego ze względu na odczuwalne zjawisko anonimowości, funkcjonowanie systemu większościowego z jednomandatowymi okręgami wyborczymi nie

wpłynęło znacząco na reprezentację kobiet, na co wskazywali między innymi Fuszara (2011, s. 18) i Stelmach (2013, s. 13). Tym samym powierzenie wyborcom możliwości kształtowania składu personalnego organów sprawujących władzę nie zapewniło równego dostępu kobietom do uczestnictwa w strukturach władzy lokalnej. Świadczyć to może o tym, iż brak zrównoważonego udziału kobiet w życiu politycznym wynika nie tyle z przeszkód natury prawnej, lecz w dużej mierze zależy od innych czynników, wśród których najczęściej wymienia się uwarunkowania historyczne i kulturowe.

Literatura

Źródła normatywne

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 1998, nr 162, poz. 1126.

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r., Kodeks wyborczy, Dz.U. 2011, nr 21, poz. 112 z późn. zm.

Inne źródła

Wybory samorządowe 2010. PKW. Pobrane z: <http://wybory2010.pkw.gov.pl/geo/pl/320000/321400.html>.

Wybory samorządowe 2014. PKW. Pobrane z: <http://wybory2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/gminy/view/321401>.

CBOS (2013a). *Rządzący i rządzone? Postawy kobiet wobec polityki*. Komunikat z badań CBOS. BS/ 58/2013. Warszawa.

Pobrane z: http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_058_13.PDF (21.05.2016).

CBOS (2013b). *Kobiety w życiu publicznym*, Komunikat z badań CBOS. BS/34/2013. Warszawa. Pobrane z: http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_034_13.PDF (21.05.2016).

Opracowania

Barburska, O. (2002). Czynniki determinujące udział kobiet w sprawowaniu władzy politycznej w krajach Europy Zachodniej. *Studia Polityczne*, 2, 69–93.

Chybicka, A., Kuźmierczak, M. (red.) (2006). *Kobieta w kulturze, kultura w kobiecie*. Kraków: Wydawnictwo Impuls.

Fuszara, M. (2011). *Kobiety w samorządach lokalnych: wybory 2010*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.

Kuczur, T. (2010). Istota i funkcjonowanie nowoczesnego samorządu terytorialnego w Polsce – wprowadzenie do problematyki. W: R. Bruski, J. Joachimowski, T. Kuczur (red.), *Współczesna administracja publiczna w Polsce. Wybrane zagadnienia prawne, polityczne i ekonomiczne*. Toruń: Wydawnictwo Mado.

Kurczewski, J. (2008). *Antypolityka jako polityka bez partii. Oblicza lokalności. Ku nowym formom życia lokalnego*. Warszawa: Wydawnictwo IFIS PAN.

Marszałek-Kawa, J. (red.) (2009). *Kobiety w polityce*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Musiał-Karg, M. (2014). Polacy o aktywności kobiet w polityce. Czy należy wprowadzać dodatkowe mechanizmy zwiększające udział Polek w życiu politycznym? *Political Preferences*, 8, 61–75.

Siemieńska, R. (red.) (2005). *Pleć, wybory, władza*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Stelmach, A. (2013). Mechanizmy zwiększania partycypacji kobiet w wyborach. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 4, 7–24.

Titkow, A., Duch-Krzysztosek, D., Budrowska, B. (2004). *Nieodpłatna praca kobiet – mity, realia, perspektywy*. Warszawa: PAN.

Cytowanie

Ignasiak, A. (2016). Aktywność społeczno-polityczna kobiet na szczeblu lokalnym wybranych miast Polski. *Acta Politica Polonica*, 3 (37), 67–76. DOI: 10.18276/ap.2016.37-05.